herpy

GECKOR

Big-scaled dwarf gecko

Sphaerodactylus macrolepis

En av världens minsta geckor: en dagaktiv dvärggecko från förnan på öarna öster om Puerto Rico. Vuxna djur mäter bara 17-28 mm från nos till kloak och tål varken torka eller värme. *Sphaerodactylus macrolepis* kräver ett terrarium med djup, fuktig lövbotten och en fast tillgång på levande mikrofoder, och är därför en art för den erfarna hållaren.

Familj: Sphaerodactylidae Tidigare namn: *Sphaerodactylus imbricatus; Sphaerodactylus danforthi*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**17-28 mm** nos-kloaklängd
Vikt	**0,3 g**
Livslängd	**3-5 år**
Aktiv	**På dagen och i skymningen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Torrskog och regnskog**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 30 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-27 °C**
Temperatur, natt	**21-24 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**1 ägg**
Inkubation	**80-90 dagar** vid 26-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Sphaerodactylus macrolepis är en dvärggecko i familjen Sphaerodactylidae. Vuxna djur mäter 17-28 mm från nos till kloak, i genomsnitt omkring 24 mm, och väger bara omkring 0,3 g. Djur från Puerto Rico är större än djur från Jungfruöarna. Ögonen är runda och utan ögonlock, och ryggfjällen ligger som takpannor över varandra. Namnet kommer av grekiska makros, stor, och lepis, fjäll, och syftar på de förhållandevis stora fjällen.

Hane och hona ser mycket olika ut. Hanen har ett färgat huvud som kan vara blåaktigt till brunorange och ett mer enhetligt mönster på kroppen. Honan har ett brutet mönster på huvudet och som regel en tydlig fläck på skuldrorna med ljusa ögonfläckar. Därför är könen lätta att skilja åt, och hanarna blir något större än honorna.

S. macrolepis beskrevs 1859 av Albert Günther från St. Croix. Länge uppfattades den som en art med flera underarter. *Sphaerodactylus parvus* skildes ut som egen art 2001, och 2019 flyttades de flesta av de övriga underarterna till *Sphaerodactylus grandisquamis*. Arten är mycket talrik i sitt område: på Jungfruöarna lever omkring 52.800 djur per hektar, den högsta kända tätheten för ett landlevande ryggradsdjur.

Arten är sällsynt i fångenskap. Skötseln nedan bygger på artens biologi i naturen och på de nära besläktade dvärggeckorna från Puerto Rico, som tidigare räknades till samma art, och är en utgångspunkt, inte ett färdigt recept. Livslängden är inte känd; 3-5 år är en uppskattning.

Utbredning och livsmiljö

Sphaerodactylus macrolepis är hemmahörande på öarna på Puerto Rico-banken i Karibien. Typlokalen är St. Croix på Amerikanska Jungfruöarna. Arten finns dessutom på St. Thomas och St. John, på Brittiska Jungfruöarna (bland annat Tortola, Virgin Gorda, Jost Van Dyke, Guana, Great Camanoe och Anegada), på Culebra och Vieques och på flera småöar runt Puerto Rico. Den är också registrerad på Anguilla.

På själva Puerto Rico är den bara angiven från enstaka kustnära platser, medan de stora bestånden lever på Culebra och Jungfruöarna. Avgränsningen mot de besläktade arterna har ändrats flera gånger, så äldre fynd från Puerto Rico kan avse *Sphaerodactylus grandisquamis*.

> **Naturlig utbredning:** Puerto Rico, Amerikanska Jungfruöarna, Brittiska Jungfruöarna och Anguilla.

LIVSMILJÖ

Sphaerodactylus macrolepis lever på marken i förnan i kustnära buskmark och skog, till exempel under bestånd av *Coccoloba uvifera* längs stränderna. Den ses också i tätt gräs och i förnan på regnskogens botten. På dagen uppehåller den sig mest nere i löven, där det är svalast och fuktigast. Förnalagret är här 5-15 cm tjockt.

Mitt på dagen blir det varmare vid marken än vad djuret helst vill ha det. Den föredragna temperaturen ligger omkring 25 °C för hanar och 26 °C för honor, och även det djupaste lövet är varmare än så mellan kl. 12 och 17.30. Mellan kl. 23 och 8 ligger alla mikrohabitat inom det föredragna området. Den relativa luftfuktigheten under löven är nästan konstant omkring 98 %, ovanpå löven i genomsnitt 78 % och på öppen sand mycket varierande. Ute i det öppna ses geckorna nästan bara i skugga, i mulet väder eller tidigt på morgonen innan solen når fram.

Kroppen är så liten att djuret torkar ut mycket snabbt, och vattenförlusten ökar med temperaturen. Det förklarar varför arten håller sig till fuktiga och skuggiga platser.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett par behöver ett terrarium på minst 30 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd). Det får bara vara ett par i varje terrarium, eftersom både hanar och honor är aggressiva mot andra vuxna. Golvytan är viktigare än höjden, eftersom geckon lever på marken. Terrariet måste vara helt tätt i botten och locket, så att varken geckon eller de små foderdjuren kan komma ut.

Botten är det viktigaste. Lägg ett 5-10 cm tjockt lager fuktig kokosjord eller ogödslad jord, gärna blandad med lite sand, och täck det med ett lövlager av torkade ek-, bok- eller mandelblad. Här kan djuret söka sig ner i det fuktiga och svala, precis som i naturen. Tillför korkbark, platta stenar och små klätterväxter som pothos eller krypfikus, så att det finns många gömslen och olika mikroklimat. Ett bioaktivt substrat med hoppstjärtar och små gråsuggor håller botten ren och ger geckon något att äta.

Ventilationen ska vara begränsad men tillräcklig. Ett helt öppet nätlock torkar ut terrariet för fort, medan ett helt stängt lock ger mögel. Ett mindre nätfält i locket, eventuellt delvis övertäckt, är ett bra kompromiss. Ungar är extra känsliga för torka och bör få en liten låda för sig med fuktig botten.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

Sphaerodactylus macrolepis föredrar omkring 25 °C. Håll 24-27 °C på dagen och 21-24 °C på natten, så att temperaturen sjunker lite på natten som i naturen. Temperaturen får inte komma över 28 °C under längre tid, och det ska inte finnas någon varm plats. Vattenförlusten ökar med temperaturen, och djuret måste alltid kunna komma bort från värmen. Ställ därför terrariet där solen aldrig når det, och mät temperaturen med en digital termometer nere i botten och inte bara i luften.

I de flesta hem är uppvärmning onödig på sommaren. På vintern kan en svag värmematta på sidan, styrd av en termostat, räcka. Värm aldrig hela botten, för då torkar det fuktiga lager ut som djuret söker sig ner i. Djur som blir sittande framme under dagens varmaste timmar är ett tecken på att det är för torrt eller för varmt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 60-80 %, och nere i förnan ska substratet vara fuktigt hela tiden, så att det finns en plats i terrariet där fuktigheten närmar sig 100 %, som under löven i naturen. Spraya lätt varje dag eller varannan dag, gärna på kvällen eller morgonen, så att blad och bark är immiga och fukten stannar i förnan. Låt aldrig substratet stå vått utan luftväxling, för då kommer mögel.

Geckon dricker droppar från blad och inredning och behöver ingen vattenskål. En djup skål är en drunkningsfälla för ett så litet djur; vill du ha en vattenkälla, använd en mycket låg skål fylld med småsten. En hygrometer nere i förnan visar om fuktigheten håller.

LJUS OCH UVB

Arten räknas som dagaktiv men håller sig i skugga och i förnan och ses mest tidigt och sent på dagen. Använd ett svagt ljus som inte värmer, till exempel LED eller ett lysrör, och håll det tänt omkring 12 timmar på sommaren och 10-11 timmar på vintern. Undvik spotlampor, för de värmer och torkar ut terrariet. Natten ska vara mörk.

Arten har inget känt behov av UVB och uppehåller sig mest i skugga. Ett mycket svagt UVB-rör över ena änden är valfritt. Se i så fall till att det finns gott om skugga och gömslen så att djuret kan undvika ljuset.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

I naturen lever geckon mest på små leddjur som hoppstjärtar, och den tar också bananflugor, både larver och vuxna. Det passar storleken: foderdjuret ska vara mindre än djurets huvud. Till vuxna djur passar hoppstjärtar, små bananflugor (*Drosophila melanogaster*), små gråsuggor och nykläckta syrsor, till ungar framför allt hoppstjärtar och de minsta bananflugorna.

Ett så litet djur har inga stora reserver, så erbjud foder dagligen eller varannan dag och se till att det hela tiden finns hoppstjärtar i substratet. Ett bioaktivt substrat med ett bestånd av hoppstjärtar löser en stor del av uppgiften. Pudra bananflugorna lätt med kalk och D3-vitamin och använd vitaminpulver med måtta. Följ djuret: en fyllig, rund svans och aktivt beteende visar att det äts tillräckligt.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är snabb, skygg och mycket liten, och den ska inte hanteras. Den kan ta sig ut genom även små öppningar, och även en lätt beröring kan skada den. Håll terrariet stängt och tätt och arbeta lugnt med substratet. Djuret tillbringar mycket tid gömt i förnan, så det kan vara svårt att få syn på, men det är normalt.

I naturen försvarar den sig mot eldmyror genom att vrida sig och slå med ben och svans, och den kan försvinna ner i löven på ett ögonblick. Både hanar och honor är aggressiva mot andra vuxna, så håll ett par eller ett djur per terrarium och sätt aldrig två hanar ihop. Håll ett öga på djur som gömmer sig hela tiden eller slutar äta, för det kan vara tecken på stress.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könen är lätta att känna igen på färgerna. Hanen har ett färgat huvud som kan vara blåaktigt till brunorange och ingen tydlig teckning på halsen. Honan har ett randigt eller brutet huvudmönster och en markerad skuldrafläck med ljusa ögonfläckar. Hanarna blir något större än honorna. Åldern vid könsmognad är inte känd, så vänta tills de är fullvuxna innan de sätts ihop för avel.

PARNING

Arten är sällsynt i hobbyn, och det finns ingen känd årstidsrytm eller vintervila i aveln. Hos de besläktade arterna från Puerto Rico går aveln lätt: ett välmatat par i ett terrarium med många gömslen häckar utan särskild hjälp, och ljuset kortas bara ner något på vintern. Håll ett öga på att honan inte jagas.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger bara ett ägg åt gången men upprepar det flera gånger om året, som är typiskt för släktet. Ägget är litet, vitt och hårdskaligt. Hos de besläktade arterna från Puerto Rico lägger en välmatad hona ett ägg var 20:e-30:e dag. De lägger gärna äggen i ihåliga växtstjälkar, till exempel torkade stjälkar av parkslide, så det är en bra idé att ställa upp några. Titta också i förnan och under bark och stenar.

Hos de besläktade arterna jagar de vuxna inte ungarna, så äggen kan få ligga kvar i terrariet. Flytta dem bara om det är nödvändigt.

INKUBATION

Äggen kläcks förmodligen efter 80-90 dagar vid 26-28 °C; siffrorna är lånade från *Sphaerodactylus elegans* och *Sphaerodactylus torrei*. Om ägget måste flyttas, håll det i samma läge och lägg det i en liten ask med fuktig vermikulit eller kokosjord. Luften i asken ska vara fuktig så att ägget inte torkar ut. Nykläckta djur är särskilt utsatta för uttorkning, och i naturen tros det hjälpa när kläckningen infaller under en svalare och fuktigare period.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nykläckta djuren är extremt små och torkar lätt ut. Sätt dem i en liten, tät ask på omkring 1 liter med fuktigt substrat av kokosjord eller sphagnum och löv och spraya dagligen. Första fodret är hoppstjärtar och de allra minsta bananflugorna, som ska finnas tillgängliga hela tiden. Håll ungarna åtskilda från de vuxna. Hos de besläktade arterna kan ungar uppfödas i små grupper, men dela på djuren om oro uppstår.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på felaktiga förhållanden, och de typiska felen är:

- För torrt terrarium. Kroppen är så liten att djuret torkar ut snabbt. Slöhet, insjunkna ögon och skrynklig hud är tecken på uttorkning.
- För varmt. Vattenförlusten ökar med temperaturen, och värme över 27-28 °C är riskabel. Ställ aldrig terrariet i sol.
- Dålig ventilation och stillastående vått substrat, som ger mögel och hudproblem.
- Felaktigt foder: för stora foderdjur eller bara ett slags. Ge varierat smått foder.
- Försvagade djur efter långa transporter. Nyinköpta djur kan vara uttorkade och ska genast in i ett fuktigt terrarium.

Djuret är för litet för att behandlas själv. Kontakta en veterinär med erfarenhet av kräldjur om geckon tappar vikt, sitter slött framme hela dagen eller inte äter.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.